

SCIENCE
PROBLEMS.UZ

ISSN 2181-1342

Actual problems of social and humanitarian sciences
Актуальные проблемы социальных и гуманитарных наук

Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari

9-maxsus
son (5-jild)

2025

SCIENCEPROBLEMS.UZ

IJTIMOIIY-GUMANITAR FANLARNING DOLZARB MUAMMOLARI

№ 5/9 (5) – 2025

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

TOSHKENT-2025

BOSH MUHARRIR:

Isanova Feruza Tulqinovna

TAHRIR HAY'ATI:

07.00.00- TARIX FANLARI:

Yuldashev Anvar Ergashevich – tarix fanlari doktori, siyosiy fanlar nomzodi, professor;

Mavlanov Uktam Maxmasabirovich – tarix fanlari doktori, professor;

Xazratkulov Abror – tarix fanlari doktori, dotsent;

Tursunov Ravshan Normuratovich – tarix fanlari doktori;

Xolikulov Axmadjon Boymahmatovich – tarix fanlari doktori;

Gabrielyan Sofya Ivanovna – tarix fanlari doktori, dotsent;

Saidov Sarvar Atabullo o'g'li – katta ilmiy xodim, Imom Termiziy xalqaro ilmiy-tadqiqot markazi, ilmiy tadqiqotlar bo'limi.

08.00.00- IQTISODIYOT FANLARI:

Karlibayeva Raya Xojabayevna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor;

Nasirxodjayeva Dilafroz Sabitxanovna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor;

Ostonokulov Azamat Abdukarimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor;

Arabov Nurali Uralovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor;

Xudoyqulov Sadirdin Karimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent;

Azizov Sherzod O'ktamovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent;

Xojayev Azizxon Saidaloxonovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent

Xolov Aktam Xatamovich – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent;

Shadiyeva Dildora Xamidovna – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent v.b.;

Shakarov Qulmat Ashirovich – iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent;

Jabborova Charos Aminovna - iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD).

09.00.00- FALSAFA FANLARI:

Hakimov Nazar Hakimovich – falsafa fanlari doktori, professor;

Yaxshilikov Jo'raboy – falsafa fanlari doktori, professor;

G'aybullayev Otabek Muhammadiyevich – falsafa fanlari doktori, professor;

Saidova Kamola Uskanbayevna – falsafa fanlari doktori;

Hoshimxonov Mo'min – falsafa fanlari doktori, dotsent;

O'roqova Oysuluv Jamoliddinovna – falsafa fanlari doktori, dotsent;

Nosirxodjayeva Gulnora Abdukaxxarovna – falsafa fanlari nomzodi, dotsent;

Turdiyev Bexruz Sobirovich – falsafa fanlari doktori (DSc), Professor.

10.00.00- FILOLOGIYA FANLARI:

Axmedov Oybek Saporbayevich – filologiya fanlari doktori, professor;

Ko'chimov Shuxrat Norqizilovich – filologiya fanlari doktori, dotsent;

Hasanov Shavkat Ahadovich – filologiya fanlari doktori, professor;

Baxronova Dilrabo Keldiyorovna – filologiya fanlari doktori, professor;

Mirsanov G'aybullo Qulmurodovich – filologiya fanlari doktori, professor;

Salaxutdinova Musharraf Isamutdinovna – filologiya fanlari nomzodi, dotsent;

Kuchkarov Raxman Urmanovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent v/b;

Yunusov Mansur Abdullayevich – filologiya fanlari nomzodi;

Saidov Ulugbek Aripovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent;

Qodirova Muqaddas Tog'ayevna - filologiya fanlari nomzodi, dotsent.

12.00.00- YURIDIK FANLAR:

Axmedshayeva Mavlyuda Axatovna – yuridik fanlar doktori, professor;

Muxitdinova Firyuza Abdurashidovna – yuridik fanlar doktori, professor;

Esanova Zamira Normurotovna – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan yurist;

Hamroqulov Bahodir Mamasharifovich – yuridik fanlar doktori, professor v.b.,;

Zulfiqorov Sherzod Xurramovich – yuridik fanlar doktori, professor;

Xayitov Xushvaqt Saparbayevich – yuridik fanlar doktori, professor;

Asadov Shavkat G'aybullayevich – yuridik fanlar doktori, dotsent;

Ergashev Ikrom Abdurasulovich – yuridik fanlari doktori, professor;

Utemuratov Maxmut Ajimuratovich – yuridik fanlar nomzodi, professor;

Saydullayev Shaxzod Alixanovich – yuridik fanlar nomzodi, professor;

Hakimov Komil Baxtiyarovich – yuridik fanlar doktori, dotsent;

Yusupov Sardorbek Baxodirovich – yuridik fanlar doktori, professor;

Amirov Zafar Aktamovich – yuridik fanlar doktori (PhD);

Jo'rayev Sherzod Yuldashevich – yuridik fanlar nomzodi, dotsent;

Babadjanov Atabek Davronbekovich – yuridik fanlar nomzodi, professor;

Normatov Bekzod Akrom o'g'li — yuridik fanlar bo'yicha falsafa doktori;

Rahmatov Elyor Jumaboyevich — yuridik fanlar nomzodi;

13.00.00- PEDAGOGIKA FANLARI:

Xashimova Dildarxon Urinboyevna – pedagogika fanlari doktori, professor;

Ibragimova Gulnora Xavazmatovna – pedagogika fanlari doktori, professor;

Zakirova Feruza Maxmudovna – pedagogika fanlari doktori;

Kayumova Nasiba Ashurovna – pedagogika fanlari doktori, professor;

Taylanova Shoxida Zayniyevna – pedagogika fanlari

doktori, dotsent;

Jumaniyozova Muhayyo Tojiyevna – pedagogika fanlari doktori, dotsent;

Ibraximov Sanjar Urunbayevich – pedagogika fanlari doktori;

Javliyeva Shaxnoza Baxodirovna – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD);

Bobomurotova Latofat Elmurodovna — pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD).

19.00.00- PSIXOLOGIYA FANLARI:

Karimova Vasila Mamanosirovna – psixologiya fanlari doktori, professor, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti;

Hayitov Oybek Eshboyevich – Jismoniy tarbiya va sport bo'yicha mutaxassislarni qayta tayyorlash va malakasini oshirish instituti, psixologiya fanlari doktori, professor

Umarova Navbahor Shokirovna– psixologiya fanlari doktori, dotsent, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti, Amaliy psixologiyasi kafedrasini mudiri;

Atabayeva Nargis Batirovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent;

Shamshetova Anjim Karamaddinovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent;

Qodirov Obid Safarovich – psixologiya fanlari doktori (PhD).

22.00.00- SOTSIOLOGIYA FANLARI:

Latipova Nodira Muxtarjanovna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston milliy universiteti kafedra mudiri;

Seitov Azamat Po'latovich – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston milliy universiteti;

Sodiqova Shohida Marxaboyevna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston xalqaro islom akademiyasi.

23.00.00- SIYOSIY FANLAR

Nazarov Nasriddin Ataqulovich –siyosiy fanlar doktori, falsafa fanlari doktori, professor, Toshkent arxitektura qurilish instituti;

Bo'tayev Usmonjon Xayrullayevich –siyosiy fanlar doktori, dotsent, O'zbekiston milliy universiteti kafedra mudiri.

OAK Ro'yxati

Mazkur jurnal Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi Rayosatining 2022-yil 30-noyabrdagi 327/5-son qarori bilan tarix, iqtisodiyot, falsafa, filologiya, yuridik va pedagogika fanlari bo'yicha ilmiy darajalar yuzasidan dissertatsiyalar asosiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan.

“Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari” elektron jurnali 2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli guvohnoma bilan davlat ro'yxatiga olingan.

Muassis: “SCIENCEPROBLEMS TEAM” mas'uliyati cheklangan jamiyati

Tahririyat manzili:

100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyog'och ko'chasi, 70/10-uy. Elektron manzil:

scienceproblems.uz@gmail.com

Bog'lanish uchun telefon:

(99) 602-09-84 (telegram).

07.00.00 – TARIX FANLARI

Raupov Xolmamat Rashidovich, Xaitova Olmaxon Saidovna

O'ZBEKISTONDA KON-METALLURGIYA SOHASI TARAQQIYOTIDA BERUNIY

ILMIY METODOLOGIYASINING O'RNI 13-19

Muminov Ulmas Ravshanqulovich

QADIMGI TURKIYLARDA DAVLATCHILIK AN'ANALARI 20-30

Azamatova Gulmira Bayirbekovna

MEHNAT MIGRATSIYASINI HUQUQIY TARTIBGA SOLISH MEXANIZMLARI:

XALQARO STANDARTLAR VA MILLIY QONUNCHILIK 31-37

Absalom Ziyadullayevich Xujanazarov

YANGI O'ZBEKISTON SHAROITIDA SURXONDARYO VILOYATIDA

SOG'LIQNI SAQLASH SOHASIDAGI O'ZGARISHLAR 38-43

Allamuratov Shuxrat Ashurovich

BUXORO AMIRLIGINING ICHKI SAVDO-TRANZIT ALOQALARIDA

AMUDARYO SUV YO'LINING O'RNI 44-49

Sabirov Mansurbek

AMUDARYO SOHILI BO'YLAB XALQARO KARVON YO'LIDA RIVOJLANGAN

O'RTA ASR VA SHAHARLARI SAHIFASI 50-53

Matnazarova Mohira Uktamovna

KO'CHMANCHI CHORVADORLAR CHORVACHILIK XO'JALIGINING

SHAKLLANISH OMILLARI 54-59

Shukurillayev Yunus Asrorovich

BUXORO AMIRLIGIDA HARBIY UNVON VA MANSABLARGA TAYINLANISHIGA

OID HUIJATLAR TAHLILI (QO'SHBEGI DEVONXONASI ARXIVI HUIJATLARI ASOSIDA)..... 60-67

Esanova Nilufar

O'ZBEKISTONDA XALQARO MUNOSABATLARNING USTUVOR YO'NALISHLARI

VA ULARNING SANOAT RIVOJLANISHIDAGI BUGUNGI KUNDAGI AHAMIYATI 68-73

Jumayev Abdumo'min Fayziyevich

IBN SINONING ASH-SHIFO ASARINING ISLOM VA YEVRIPA FALSAFASIGA TA'SIRI 74-82

Pardaxol Normamatova Ochildiyevna

MUSTAQILLIK YILLARIDA SURXONDARYO VILOYATINING

SOG'LIQNI SAQLASH SOHASIDAGI XALQARO HAMKORLIGI 83-87

Elboyeva Shaxnoza

O'ZBEK OLIMALARINING XALQARO ILM-FAN, MADANIYAT RIVOJIGA

HAMDA FAN VA TEXNIKA TARAQQIYOTIGA QO'SHGAN HISSALARI 88-94

Джаббаровова Юлдуз Джуманиязовна

РОЛЬ ИСТОРИИ МЕДИЦИНЫ В ФОРМИРОВАНИИ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ

ИДЕНТИЧНОСТИ БУДУЩИХ ВРАЧЕЙ В МЕДИЦИНСКИХ ВУЗАХ УЗБЕКИСТАНА 95-100

Tuyev Fazliddin Erkinovich

2009–2011-YILLARDA BUXORO, SAMARQAND, NAVOIY SANOATIDA

O'SISH VA XALQARO HAMKORLIK DINAMIKASI 101-104

<i>Жураева Камола Сайфиддиновна</i> КАСПИЙСКИЙ РЕГИОН ВО ВНЕШНЕЙ ПОЛИТИКЕ УЗБЕКИСТАНА	105-109
<i>Abdujabborov Kamoliddin</i> QADIMGI BAQTRIYA VA AVESTO JAMIYATI DAVRI QISQACHA TAHLILI	110-115
<i>Mamanov Abdurahim Abduhakimovich</i> TEMURIYLAR VA ULARDAN KEYINGI SULOLALAR DAVRIDA DINIY HOKIMIYATNING KUCHAYISHI (SABABLAR VA NATIJALAR)	116-122
<i>Xolmatov Shukurillo Ziyoviddin o'g'li</i> INGLIZ TILLI TADQIQOTLARDA ILK O'RTA ASRLAR MARKAZIY OSIYO TARIXINING O'RGANISH BOSQICHLARI	123-128
<i>Djurayev Baxtiyor Rajaboyevich</i> O'ZBEKISTON IJTIMOY-IQTISODIY HAYOTIDA AYOLLARNING O'RNI VA GENDER TENGLIGI MASALALARI (TARIXIY-IJTIMOY TAHLIL 1991-2025-YY)	129-136
<i>Matyagbov Toyirjon Sultanbayevich</i> JANUBIY OROLBO'YI HUDUDIDA NEOLIT DAVRI KULOLCHILIGIGA DOIR BA'ZI CHIZGILAR	137-140

08.00.00 – IQTISODIYOT FANLARI

<i>Султанова Дина Файзрахмановна</i> ОБЩЕНАУЧНАЯ МЕТОДОЛОГИЯ ИСТОРИЧЕСКОГО ИНСТИТУЦИОНАЛИЗМА В РАЗВИТИИ ЭКОНОМИКИ ОТРАСЛИ КОНЕВОДСТВА НА ТЕРРИТОРИИ СОВРЕМЕННОГО УЗБЕКИСТАНА	141-153
<i>Shodmonov Abduvohid Farxod o'g'li</i> O'ZBEKISTON TARIXIY YODGORLIKLARINI RAQAMLI TURIZM ORQALI SAQLASH VA RIVOJLANTIRISH	154-157

09.00.00 – FALSAFA FANLARI

<i>Otamuratov Sarvar</i> YOSHLARGA OID DAVLAT SIYOSATI: XALQARO TAJRIBA ASOSIDA YANGI TASHABBUSLAR VA QONUNGA TAKLIF ETILAYOTGAN MUHIM QO'SHIMCHALAR	158-164
<i>Tashanov Abduxoliq</i> BUZG'UNCHI G'OYA VA BUZG'UNCHI FAOLIYATNING SHAKLLANISHIDA SALBIY TARBIYA VA ATROF-MUHIT TA'SIRI	165-171
<i>Raxmatova Xolidaxon Xolikovna</i> XOJA AHROR VALIY MUROSAGA OID QARASHLARINING FALSAFIY MOHIYATI	172-178
<i>O'roqova Oysuluv Jamoliddinovna</i> ABDULXAMID SULAYMON O'G'LI CHO'LPONNING BADIY-ESTETIK MEROSI	179-183
<i>Yazdonov Ulug'bek Tashmurotovich</i> TA'LIM VA TARBIYA – JAMIYATNI MA'NAVIY-MADANIY DEFORMATSIYALASHUVDAN SAQLOVCHI OMILDIR	184-189
<i>Абдуллаева Махбуба Нуруллаевна, Жалалова Гулбахор Одилжоновна</i> КОГНИТИВНЫЕ ФАКТОРЫ РАЗВИТИЯ НАУКИ В IX – XII ВЕКАХ В ЦЕНТРАЛЬНОЙ АЗИИ	190-197

<i>Rasulov Hakim Mamanovich</i> DAVLAT VA JAMIYAT O'ZARO ALOQADORLIGINING SIYOSIY-INSTITSIONAL TAHLILI	198-201
<i>Azamova Sitora Ayonovna</i> O'ZBEKISTON ZAMINIDA EKOLOGIK MADANIYATNING SHAKLLANISHI VA RIVOJLANISH BOSQICHLARI	202-206
<i>Xolmirzaev Xurshid Nakibillaevich</i> FUTUROLOGIK TAFAKKURDA SUN'IY INTELEKTNING NAMOYON BO'LISHI	207-212
<i>Namazova Yulduz Muzaffarovna</i> RAQAMLI SIVILIZATSIYA SHAROITIDA MILLIY TA'LIMNING STRUKTURAVIY-FUNKSIONAL JIHATLARI	213-217
<i>Abdurazoqov Gulmurod Musurmonqulovich</i> MAFKURAVIY OMILLARNING YOSHLAR KAMOLOTIGA TA'SIRI NAMOYON BO'LISHINING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	218-224
<i>Tojibayev Baxromjon Turabayevich</i> "PREKARIAT" TUSHUNCHASINING GENEZISI: ETIMOLOGIYA, FALSAFIY-IJTIMOYIY ANGLASH	225-229
<i>Tursunova Laylo Ergashevna</i> TILAB MAHMUDOVNING ADABIY ESTETIK QARASHLARINING SHAKLLANISH BOSQICHLARI	230-235
<i>Филиппов Ольгерд Александрович</i> ГУМАНИСТИЧЕСКАЯ ТРАДИЦИЯ В ЭПОХУ ЦИФРОВОЙ ТРАНСФОРМАЦИИ ОБЩЕСТВА	236-244
<i>Chorieva Madina Aliyevna</i> INKLYUZIV TAFAKKUR — JAMIYATNING BARQAROR RIVOJLANISHINING FALSAFIY ASOSI	245-249
<i>Zakirova Nigora Xalmaxammatovna</i> AXBOROT MAKONIDA MILLIY O'ZLIKNI ANGLASH JARAYONINI RIVOJLANTIRISHDAGI MUAMMOLAR VA ULARNI HAL ETISH IMKONIYATI	250-254
<i>Primov Baxriddin Abdiraxmonovich</i> AXBOROT IMPERIALIZMI TAHDIDLARI	255-261
<i>Karimov Zafarbek Ataboyevich</i> TA'LIM TIZIMINI SOTSIOLOGIK-FALSAFIY TAHLIL QILISHDA GUMANITAR YONDASHUVLAR	262-267
<i>O'razov Bobir Baxtiyorovich</i> IJTIMOIY DAVLAT HAQIDAGI G'ARBONA QARASHLAR: FALSAFIY-ILMIY TAHLIL	268-272
<i>Shaydullayev Normamat Sherkuziyevich</i> RAQAMLASHGAN JAMIYAT SHAROITIDA INSON QADRI VA ONG EVOLYUTSIYASI	273-278
<i>Tursunova Olmos Fayziyevna</i> YOSHLAR HUQUQIY ONGI VA MADANIYATINI YUKSALTIRISHNING MA'NAVIY TARBIYA JARAYONIDA TUTGAN O'RNI VA AHAMIYATI	279-284
<i>Turaeva Sanobar Khalimovna</i> EASTERN EDUCATION - THE IMPORTANCE OF UPBRINGING IN THE FORMATION OF HUMAN QUALITIES IN YOUNG PEOPLE	285-287

<i>Jo'rayev Akram Namozovich</i> EKSTREMIZM G'OYALARIGA QARSHI KURASHDA MILLIY O'ZLIKNI ANGLASH MEXANIZMLARINING PSIXOLOGIK VA FALSAFIY ASOSLARI	288-291
<i>Taylyakova Feruzahon Sultanovna</i> GLOBALLASHUV - MA'NAVIYATNI ANGLASH OMILI	292-296
<i>Toxirov Abdumalik Ashurali o'g'li</i> MAHALLA VA OILADA YOSHLAR AXLOQINI ME'YORLASHTIRISHNING IJTIMOIY-FALSAFIY ASOSLARI	297-302
<i>Sherboboyev Muxriddin, Javlonbek Hafizullayev</i> KARL POPPERNING BILISH FALSAFASIGA OID QARASHLARI	303-307
<i>Nasriddinov Faxriddin Xalmamatovich</i> AXBOROT VA AXBOROT TIZIMLARINING FALSAFIY TAHLILI	308-314
<i>Ochilov Husan</i> MILLIY AN'ANA VA MODERNIZATSIYA UYG'UNLIGINING FALSAFIY TAHLILI	315-321
<i>Madaminov Nasimjon</i> MILLIY MUSIQIY MEROS ASOSIDA YOSHLARNING ESTETIK DIDI VA TAFAKKURINI RIVOJLANTIRISHNING FALSAFIY JIHATLARI	322-326
<i>Xolmirzayeva Jumagul Xamdammovna</i> MEHNAT MADANIYATINI SHAKLLANTIRISH SOHADAGI XORIJIY TAJRIBALAR	327-331
10.00.00 - FILOLOGIYA FANLARI	
<i>Narmuratov Zayniddin Radjabovich</i> INGLIZ VA O'ZBEK TILLARIDAGI SCIENCE/ILM KONSEPTLI FRAZELOGIK BIRLIKLARNING LINGOMADANIY XUSUSIYATLARI	332-337
<i>Payzibayeva Madinaxon Sobirjon qizi</i> INGLIZ XALQ ERTAKLARI OBRAZLARINING BADIY XUSUSIYATLARI VA ULARNING O'ZIGA XOS JIHATLARI	338-342
<i>Axmedov Anvar Botirovich</i> NEMIS TILI TIZIMIDA O'ZLASHMA NEOLOGIZMLARNING ROD KATEGORIYASIGA EGA BO'LISH MASALASI	343-347
<i>Djabbarova Shoirra Baltayevna</i> ETNOGRAFIK REALIYALARNING LINGVISTIK XUSUSIYATI	348-351
<i>Genjemuratov Yaqipbek Baxriyatovich</i> FELETONNING JANR SIFATIDA ANIQLASH MUAMMOLARI	352-355
<i>Tadjiyeva Mastura Fayzullayevna</i> INGLIZ MAQOLLARIDA "LOVE" KONSEPTINING VOQELANISHI	356-360
<i>Qurbonova Gulnoza Abduholiq qizi</i> GIDRONIMLARINING STRUKTUR-SEMANIK TAHLILINING XUSUSIYATLARI	361-364
<i>Ayimbetova Shyryn Jabbar qizi</i> BOLALAR ADABIYOTINING POETIK-FUNKSIONAL XUSUSIYATLARI: YOSH PSIXOLOGIYASI, DIDAKTIKA, AKSILOGIYA	365-371
<i>Ruziyeva Nasiba Kenjayevna</i> O'ZBEK TILIDAGI IBORALARINING SEMANTIK XUSUSIYATLARI VA FRANSUZ TILIGA TARJIMASI	372-375

<i>Бабаева Зарина Сайфуллаевна, Фёдорова Арина Максимовна</i> ГЕЙМИФИКАЦИЯ В ПРОЦЕССЕ ФОРМИРОВАНИЯ ФУНКЦИОНАЛЬНОЙ ГРАМОТНОСТИ НА УРОКАХ РУССКОГО ЯЗЫКА	376-385
<i>Xushmatatova Aminaxon</i> LINGUOCULTURAL FEATURES OF SPEECH INTENTION IN THE DISCOURSE OF ENGLISH AND UZBEK DRAMATIC WORKS	386-392
<i>Saparniyazova Sarbinaz Baxtiyarovna</i> THE INFLUENCE OF CONTEXTUAL FACTORS ON THE PERCEPTION OF THE PRAGMATICS OF APOLOGY IN ENGLISH AND UZBEK	393-397
<i>Adxamova Shirin Farhodjon qizi</i> INGLIZ VA O'ZBEK TILLARIDA EMOTSIONAL HOLATNI IFODALOVCHI KOLLOKATSIYALARNING QIYOSIY TADQIQI	398-401
<i>Машарипова Валентина</i> ЛИНГВОКУЛЬТУРНЫЙ АНАЛИЗ ВЕРБАЛИЗАЦИИ ПАРАЛИНГВИСТИЧЕСКИХ СРЕДСТВ В ПОРТРЕТНЫХ ОПИСАНИЯХ В АНГЛИЙСКИХ И РУССКИХ ХУДОЖЕСТВЕННЫХ ТЕКСТАХ	402-405
<i>Abduqahhorova Gulnoza Abduvahobovna</i> RUS VA O'ZBEK TILLARIDAGI IQTISODIY ANGLISIZMLARNING SINTAKTIK XUSUSIYATLARI	406-411
<i>Raxmonova Yulduz Xusanovna</i> ADABIY ASARLARDA IJTIMOIIY FOJIAVIYLIKNING ESTETIK TALQINI	412-417
<i>Ayimbetova Damekhan Maksetbay qizi</i> ADABIYOTDA ANIMALISTIK JANR VA RAMZIY OBRAZLAR BO'YICHA OLIV BORILGAN ILMIY TADQIQOTLAR	418-427
12.00.00 – YURIDIK FANLAR	
<i>Фазилов Фарход Маратович</i> УГОЛОВНО-ПРАВОВОЕ РЕГУЛИРОВАНИЕ ДИПФЕЙКОВ: ОПЫТ УЗБЕКИСТАНА	428-439
<i>Zokirov Sherzod Ilxom o'g'li</i> FUQAROLAR MUHOJAATLARI BILAN ISHLASH BO'YICHA CHET EL DAVLATLARI TAJIRIBASI: QIYOSIY-HUQUQIY TAHLIL	440-448
<i>Rakhmonov Tolib</i> ISSUES OF DETERMINING THE CIVIL LEGAL STATUS OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN UZBEKISTAN	449-454
<i>Sobitxonov Joxongir Zunnurxon o'g'li</i> ISLOM BANKLARI FAOLIYATIDA "FATVO SHOPPING" AMALIYOTI VA UNING OLDINI OLISH BO'YICHA HUQUQIY MEKANIZMLAR	455-462
<i>Mamatmurodov Farrux Farxod o'g'li</i> O'ZBEKISTONDA SUKUKNI RIVOJLANTIRISH: HUQUQIY ISLOHOTLAR, INFRATUZILMA, MUAMMOLAR VA IMKONIYATLAR	463-472
<i>Юнусов Достонбек Анваржон угли</i> ПОНЯТИЕ И ОСНОВНЫЕ ЭЛЕМЕНТЫ ПРАВОВОГО РЕЖИМА ИНОСТРАННЫХ ИНВЕСТИЦИЙ В РЕСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН	473-481

<i>Uteniyazov Keulimjay Kuanishbayevich</i> JINOYAT PROTSSESSIDA AYBLOV FUNKSIYASINI AMALGA OSHIRUVCHI SUBYEKTLARNING HUQUQIY MAQOMIGA OID MUAMMO VA YECHIMLAR	482-489
<i>Xidirov G'anisher Tojimurodovich</i> TEZKOR-QIDIRUV FAOLIYATI USTIDAN SUD NAZORATINING QIYOSIY-HUQUQIY TAHLILI	490-499
<i>Baxronov Ravshan Rashid o'g'li</i> SUN'IY INTELLEKT VA INSON HUQUQLARI: NAZARIY VA HUQUQIY ASOSLAR	500-504
<i>Усмонов Малик</i> ОТСЛЕЖИВАНИЕ И ЗАМОРАЖИВАНИЕ НЕЗАКОННО ПОЛУЧЕННЫХ АКТИВОВ: СРАВНИТЕЛЬНОЕ ИССЛЕДОВАНИЕ ПОДХОДОВ	505-510
<i>Abdusatarov Jaloliddin Sharafutdin o'g'li</i> RAQAMLI AKTIVLAR BILAN BOG'LIQ NIZOLARNI HAL QILISHNING MUQOBIL USULLARI	511-517
<i>Islomqulova Shohsanam Vahobjon qizi</i> TIBBIYOT XODIMINING KASBIY JAVOBGARLIGINI SUG'URTALASHDA SUG'URTA TOVONI, SUG'URTA PULI VA SUG'URTA MUKOFOTI TUSHUNCHALARINING MOHIYATI	518-524
<i>Ibodullo Xayrullo Jaxongir o'g'li</i> O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI VA XORIJIY DAVLATLAR SUDYALARINING KONSTITUTSIYAVIY-HUQUQIY MAQOMI	525-530
13.00.00 – PEDAGOGIKA FANLARI	
<i>Xolmatova Ziroatxon Anvarovna</i> BO'LG'USI PEDAGOGLARDA NOSTANDART TESTLARNI TUZISH KO'NIKMALARINI RIVOJLANTIRISHDA XORIJ TAJRIBASI	531-534
<i>Mamajonova Gulnoza Karimovna</i> AXLOQIY VA ESTETIK TARBIYA INTEGRATSIYASINING PEDAGOGIK ASOSLARI	535-539
<i>Gulomova Komila Maxamatjanovna</i> TA'LIMDA FAOL O'QITISH METODLARINING SAMARADORLIGI: TAJRIBA VA TAHLIL	540-544
<i>Berdiyeva Nilufar Berdiyev qizi</i> BO'LAJAK MAKTABGACHA TA'LIM TASHKILOTLARI TARBIYACHI –PEDAGOGLARINING IJODIY KOMPETENSIYALARINI INNOVATSION YONDASHUV ASOSIDA SHAKLLANTIRISH TAMOIYILLARI	545-549
<i>Фадлиева Амина Ильхамовна</i> ГУМАНИСТИЧЕСКАЯ ПЕДАГОГИКА КАРЛА РОДЖЕРСА И ЕЁ ЗНАЧЕНИЕ ДЛЯ РАЗВИТИЯ СОВРЕМЕННОГО ОБРАЗОВАНИЯ	550-556
<i>Rajabov Eldor Erkinovich</i> THE ROLE OF PEER REVIEW TO IMPROVE WRITING EFFECTIVELY AMONG EFL STUDENTS	557-561
<i>Jumagulova Aziza Abduljalil qizi</i> BOSHLANG'ICH TAYYORGARLIK BOSQICHIDAGI DZYUDOKILARNING JISMONIY SIFATLARINI RIVOJLANTIRISH ORQALI JISMONIY TAYYORGARLIGINI TAKOMILLASHTIRISH USLUBIYATI	562-573

<i>Toshnazarova Mohinur O'sarali qizi</i> “MOTIVATSION YONDASHUV” HAMDA “KREATIV FIKRLASH” TUSHUNCHALARINING MAZMUN VA MOHIYATI	574-578
<i>Maxmudova Nigoraxon Boyqo'zi qizi</i> BO'LAJAK CHET TILI O'QITUVCHILARINI KOMMUNIKATIV KOMPETENSIYASINI RIVOJLANTIRISHDA PRAGMATIK MUAMMOLAR VA ULARNING YECHIMLARI	579-585
<i>Hamroyeva Robiya Sherali qizi</i> KELAJAK PEDAGOGLARINING TANQIDIY TAFAKKURINI RIVOJLANTIRISHDA INNOVATSION YONDASHUVLAR	586-591
<i>Tug'anboyeva Zamiraxon Shuxratbek qizi</i> TALABA KURASHCHI QIZLARNING KUCH CHIDAMLILIGINI MAXSUS MASHQLAR ORQALI OSHIRISH METODIKASI	592-598
<i>Sadritdinova Dinora A'zamjon qizi</i> WEB ILOVALARNI LOYIHALASHGA OID KOMPETENTLIK VA UNI RIVOJLANTIRISH	599-602
<i>Солохиддинова Фазилатхон Мухиддин кизи</i> ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ТЕХНОЛОГИИ КРИТИЧЕСКОГО МЫШЛЕНИЯ В ПРОЦЕССЕ УСВОЕНИЯ ГРАММАТИЧЕСКИХ ПОНЯТИЙ	603-611
<i>Ниязова Регина Рустамовна</i> АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ ПОДГОТОВКИ КВАЛИФИЦИРОВАННЫХ КАДРОВ В ОБЛАСТИ ФИЗИЧЕСКОЙ КУЛЬТУРЫ И СПОРТА	612-615

Received: 2 October 2025
Accepted: 15 October 2025
Published: 25 October 2025

Article / Original Paper

SCHOLARLY RESEARCH ON THE ANIMALISTIC GENRE AND SYMBOLIC IMAGERY IN LITERATURE

Ayimbetova Damekhan Maksetbay qizi

PhD researcher at Karakalpak State University

E-mail: danyaimbetova@gmail.com

Abstract. This study examines the role of the animalistic genre and imagery in English, Russian, Turkic, Uzbek, and Karakalpak literature. It explores how animal symbols reflect human emotions, morality, and the relationship between humans and nature. Through comparative analysis, the research identifies both universal and culture-specific aspects of animalistic expression. The article also discusses philosophical and ecological dimensions of animal imagery in various literary traditions. By integrating linguistic and cultural perspectives, the study reveals how animal symbolism serves as a mirror of human consciousness and a vital artistic means of conveying ethical and existential ideas.

Keywords: animalistic genre; animal imagery; symbolism; comparative literature; English literature; Russian literature; Turkic literature; Uzbek literature; Karakalpak literature; philosophy of nature; mythology; ecological thought; artistic expression.

ADABIYOTDA ANIMALISTIK JANR VA RAMZIY OBRAZLAR BO'YICHA OLIB BORILGAN ILMIY TADQIQOTLAR

Ayimbetova Damekhan Maksetbay qizi

Qoraqalpoq Davlat Universiteti tayanch doktoranti

Annotatsiya. Ushbu maqolada ingliz, rus, turkiy, o'zbek va qoraqalpoq adabiyotlarida animalistik janr va obrazlarning badiiy hamda falsafiy mohiyati tahlil qilinadi. Tadqiqot hayvon obrazlari orqali insoniy tuyg'ular, axloqiy tamoyillar va insonning tabiat bilan munosabati qanday ifodalanishini o'rganadi. Qiyosiy tahlil asosida animalistik timsollarning umumiy va milliy xususiyatlari aniqlanadi. Shuningdek, maqolada hayvon obrazlarining falsafiy va ekologik o'lchovlari yoritiladi. Til va madaniyatlararo yondashuv orqali tadqiqot hayvon ramzlari inson ongining in'ikosi va axloqiy hamda ekzistensial g'oyalarni ifodalovchi muhim badiiy vosita ekanini namoyon etadi.

Kalit so'zlar: animalistik janr; hayvoniy obrazlar; ramziylik; qiyosiy adabiyot; ingliz adabiyoti; rus adabiyoti; turkiy adabiyoti; o'zbek adabiyoti; qoraqalpoq adabiyoti; tabiat falsafasi; mifologiya; ekologik tafakkur; badiiy ifoda.

DOI: <https://doi.org/10.47390/SPR1342V5SI9Y2025N69>

Kirish. **Animalistik obraz** tushunchasi badiiy asarda hayvonlar (fauna vakillari)ning badiiy tasviriga taalluqlidir. Keng ma'noda **animalistika** – bu hayvonot olamini tasvirlash bilan bog'liq san'at yo'nalishi sifatida tushuniladi.[37] Rus tili lug'atlari "animalistik" sifatlovchisiga "hayvonlarni tasvirlashga oid; hayvonot olamini ifodalovchi" deb ta'rif beradi; bu "animalizm" atamasiga tenglashtiriladi.[32] Dastlab bu atama tasviriy san'atda (rangtasvir, haykaltaroshlik, grafika) mustahkam o'rnatilgan bo'lib, u yerda **animalistik janr** – asosiy obyekti hayvonlar bo'lgan janr hisoblanadi.[21] Ilgari ensiklopedik nashrlar animalistik janrni asosan vizual san'atlar kontekstida sharhlagan.[17. 275-282b.] Biroq zamonaviy filologiyada "**adabiy**

animalistika” va **“animalistik obraz”** tushunchalari adabiyotga nisbatan keng qo‘llaniladi: bu tushunchalar hayvonlar mustaqil qahramon yoki muhim ramz sifatida ishtirok etadigan asarlar va obrazlar majmuasini ifodalaydi.

Mavzuga oid adabiyotlarning tahlili. Ingliz adabiyoti an‘analari va animalistik she‘riyatni tadqiq qilish. XX–XXI asr ingliz tilidagi she‘riyat “hayvonlar” motivlariga nihoyatda boy. Atigi bir nechta mashhur va ta‘sirchan shoirlarni tilga olish kifoya: masalan, Ted Xyuz (Angliya) o‘zining yirtqich “Yaguar” va “Lochin” she‘rlari bilan tanilgan; Meriann Mur va Elizabet Bishop (AQSh) esa dengiz mavjudotlari va qushlarni nozik tasvirlashda mohir edilar; Meri Oliver (AQSh) yovvoyi hayvonlarni – g‘ozlardan tortib kiyiklarga qadar – kuzatishlar asosida butun bir she‘riy kanon yaratgan; Les Myurrey (Avstraliya) esa o‘z she‘rlarida ko‘pincha inson tili doirasidan tashqaridagi mavjudot “mavjudligi”ni sezdiradi. Ushbu va boshqa ko‘plab mualliflar nafaqat hayvonlarni she‘riyatga olib kiradi, balki o‘quvchini inson va tabiat o‘rtasidagi chegaralar haqida chuqur o‘ylashga undaydi.

Rus adabiyotshunosligida animalistik obrazlarning tadqiqi. Rus adabiyotshunosligida animalistik obrazlar masalasi mustaqil ilmiy yo‘nalish sifatida shakllanib bormoqda. Ushbu sohaga oid izlanishlar avvalo L.G.Baranovskaya (Duktova)ning Belorussiya adabiyotida hayvoniy motivlarning ochilishini ko‘zda tutgan birinchi kandidatlik dissertatsiyasi bilan boshlangan[15]. Keyinchalik N.A.Artemyeva I.A.Krilov masallaridagi hayvon obrazlarining struktura va funksiyalarini tahlil qilgan[13], E.M.Nikitina esa M.A.Sholoxov ijodida bu obrazlarning janrlararo evolyutsiyasi va poetik ahamiyatini ko‘rsatgan. Animalistik obrazlarning boshqa adabiy makonlardagi ifodasi ham qator dissertatsiyalarda tadqiq etilgan: A.A.Mostepanov XX asr ingliz ertaklaridagi animalistik janrni[26], E.V.Zuyeva esa zamonaviy Britaniya adabiyotidagi janriy o‘ziga xoslikni yoritgan[21].

Turkiy xalqlar adabiyoti an‘analari va animalistik she‘riyatni tadqiq qilish. Turkiy xalqlar adabiyotida animalistik obrazlar muhim ramziy va mifopoetik ahamiyatga ega. Bu xalqlar ko‘chmanchi hayot tarzi sababli hayvonlarga nafaqat turmushda, balki madaniyat va e‘tiqodda ham chuqur hurmat bilan qarashgan. Bo‘ri, ot, burgut kabi hayvonlar turkiy mifologiyada ajdodlar homiysi va olamlar o‘rtasidagi vositachilar sifatida qadrlangan. Turkiy og‘zaki ijodda ham hayvonlar qahramonlarning yordamchisi, xabarchi yoki himoyachi sifatida ko‘rinadi. She‘riyatda esa ular ko‘pincha inson ruhiy holatining ramziy ifodasi bo‘lib xizmat qiladi – bulbul ilohiy sevgi, arslon jasorat, lochin esa hukmdorlik timsolidir.

XX asr va undan keyingi davrlarda turkiy adabiyotda hayvonlar obrazi yanada chuqurlashgan. Xususan, ot obrazi qozoq, qoraqalpoq, qirg‘iz va boshqa turkiy adabiyotlarda inson hayoti bilan chambarchas bog‘liq holda tasvirlanadi. Masalan, “Qulager” (I.Jansugurov), “Oqboz ot” (T.Alimqulov), “Hayr, Gulsari!” (Ch.Aytmatov) kabi asarlar otni nafaqat transport vositasi, balki xalq ruhiyatining ramzi sifatida ko‘rsatadi. Shu bilan birga, hayvonlar obrazi turkiy nasrda ham syujet va qahramon psixologiyasini ochuvchi vosita sifatida ishlatilgan[14].

O‘zbek adabiyotshunosligida animalistik obrazlar tadqiqi. Xalq ertaklari va miflarida hayvonlar totemik timsol yoki majoziy qahramon sifatida maydonga chiqqan bo‘lsa, zamonaviy adabiyotda ular realizm va psixologizm darajasida tasvirlanmoqda. O‘zbek adabiyotshunosligida animalistik obrazlar mavzusiga bag‘ishlangan so‘nggi tadqiqotlar bu obrazlarning estetik, ramziy, psixologik hamda ijtimoiy-falsafiy talqinlarini chuqur o‘rganib, ularning tarixiy taraqqiyoti va boshqa xalqlar adabiyoti bilan bog‘liqligini tahlil qilmoqda.

Ushbu bo'limda Sh.Ashurova[3], N.Ochilova[11], Sh.Xalilova[12], N.Achilova[1], S.Nurullaeva[29] va T.Akramova[2] kabi olimlarning dissertatsiya tadqiqotlari asosida ana shu masalalar ochib beriladi. Har bir tadqiqotning maqsadi, uslubi va asosiy xulosalari yoritilar ekan, hayvoniy timsollarning folklor va zamonaviy adabiyotda tutgan o'rne, janrlardagi o'zgarishi hamda G'arb va Sharq adabiy aloqalari kontekstidagi qiyosiy jihatlariga e'tibor qaratiladi.

Qoraqalpoq adabiyotshunosligida hayvon obrazlari tadqiqi. Qoraqalpoq adabiyotshunosligida hayvon obrazlari masalasi to'liq ravishda "animalistik obrazlar" termini bilan atalmagan bo'lsa-da, mazkur yo'nalishga oid ayrim ilmiy qarashlar mavjud. Mazkur masala atrofida olib borilgan tadqiqotlarda olimlar hayvon obrazlarining badiiy hamda mifologik mohiyatiga turlicha yondashganlar. Xususan, folklorshunos I.Sag'itov o'zining "Qoraqalpoq xalqining qaharmanlik eposi"[31] nomli tadqiqotida xalq eposlari tarkibidagi hayvon obrazlarini qahramonlik an'analarning ajralmas unsuri sifatida tahlil qilgan. Q. Mambetnazarov esa "Qoraqalpoq ertekleri haqqida"[24] asarida xalq ertaklaridagi hayvon obrazlarining estetik va tarbiyaviy ahamiyatini yoritib bergan. Shuningdek, Q. Maqsetov "Qoraqalpoq qaharmanlik dastani 'Qirq qiz'"[23] nomli tadqiqotida ot obrazining ramziy va mifologik ma'nolariga alohida e'tibor qaratgan. J. Xoshniyazov o'zining "Milliy ruhiy dunyamizdagi saqlari"[20] nomli ilmiy asarida qoraqalpoq qahramonlik dostonlarining tarixiy-folklorik qatlamlarini tahlil qilib, ulardagi mifologik va ramziy timsollarni izohlab o'tgan. Q. Ayimbetov "Xalq danaligi"[35] nomli tadqiqotida xalq donishmandligi kontekstida ot obrazining badiiy-falsafiy talqinlarini keng yoritgan. Shu bilan birga, J. Xoshniyazov "Miflar ha'm da'stanlar: genezis, spetsifikasi, da'wirlik qatlamlari"[19] asarida qoraqalpoq dostonlaridagi mifologik qatlamlar, miflar hamda obrazlar tizimini ilmiy asosda tahlil qilgan. Demak, qoraqalpoq adabiyotshunosligi doirasida "animalistik obraz" atamasi to'liq shaklda qo'llanmagan bo'lsa-da, yuqoridagi tadqiqotlarda hayvon obrazlari xalq ijodining ajralmas tarkibiy qismi sifatida turli burchaklardan talqin etilganini ko'rish mumkin.

Tadqiqot metodologiyasi. Ingliz adabiyotshunoslari shoirlarning hayvonlarni qanday tasvirlashi va bu tasvirning maqsadiga katta e'tibor berishadi. 1960-yillarning o'zidayoq shoir U.X.Oden "hayvonlar haqidagi adabiyot"ning asosiy turlarini tasniflashga uringan edi. U 1962-yilgi esseda matndagi inson va hayvon o'rtasidagi o'zaro munosabat xarakteriga asoslangan bir nechta toifalarni ajratib ko'rsatgan[4]. Ular orasida quyidagilar mavjud:

1) Masal shakli, ya'ni hayvonlarga insoniy ong berilib, ular odamlar kabi so'zlaydi va harakat qiladi (klassik masallarda – "inson xarakteriga ega hayvonlar");

2) Romantik uchrashuv, bu yerda she'r tasodifiy inson-hayvon uchrashuvini tasvirlaydi, bu esa insoniy tafakkur va his-tuyg'ular uchun turtki bo'ladi;

3) Antropomorf metafora – hayvonlarni inson holatini ifodalovchi timsollar yoki o'xshatishlar sifatida ishlatish; va boshqa shakllar.

Odenning umumiy xulosasi shundan iborat ediki, barcha holatlarda hayvon obrazining ahamiyati – u inson holati haqida qanday samarali fikr bildirayotganiga bog'liq. Boshqacha aytganda, ingliz poetik tanqid an'anaviy tarzda hayvonni "inson holati" – ya'ni inson hayoti, tuyg'ulari va axloqining oynasi sifatida ko'rib kelgan.

So'nggi o'n yilliklarda esa antropotsentrik qarashni qayta ko'rib chiqishga intiluvchi yangi ilmiy yo'nalish paydo bo'ldi. Ayniqsa, amerikalik tadqiqotchi Aaron Moe'ning "Zoopoetics: Animals and the Making of Poetry" (2013) [9] asari nashr etilgach, "**zoopoetics**"

atamasi ommalasha boshladi. A.Moe hayvonlarga faqat tasvir obyekt sifatida emas, balki she'riyat shaklining hamijodkori sifatida qarashni taklif qiladi: uning fikricha, hayvonlarning harakati va tovushlari shoirlarni yangi ritmlar va metaforalarga ilhomlantirishi mumkin, ya'ni hayvonlar ma'lum bir "she'riy agentlik"ka ega. Shu bilan birga, inson va hayvon o'rtasidagi chegaralarni qayta ko'rib chiqayotgan postgumanistik adabiy tanqid ham rivojlanmoqda. Masalan, taniqli faylasuf Jak Derrida o'zining "The animal that therefore I am" [6. 369-418-b.] essesinde hayvonning insonga qaratgan nigohi qanday qilib odatiy gumanistik nuqtai nazarni izdan chiqarishini savol ostiga qo'ygan edi. Ushbu g'oyalar asosida ingliz zabon adabiyotshunoslar she'riyatni yanada e'tiborliroq o'qiy boshladilar – unda hayvonlarning "ovozini" eshitishga yoki hech bo'lmaganda hayvon tajribasining idrok etilmasligini tan olishga harakat qilmoqdalar.

Ingliz zabon adabiyotshunoslikda muhim asarlardan biri Maykl Maleyning "The Figure of the Animal in Modern and Contemporary Poetry" (2018) nomli monografiyasidir[7]. M.Maley oldin tilga olingan shoirlar – Meriann Mur, Elizabet Bishop, Ted Xyuz va Les Myurreyning ijodini tahlil qilib, she'riyat inson tili bilan hayvon tajribasi o'rtasidagi "ko'priki"ni qanday qurishga urinayotganini tushunishga harakat qiladi. U Jon Bergerning metaforasiga tayangan: inson va hayvon o'rtasida "tor, tubsiz chuqurlik" yotadi va shoirlar aynan shu bo'shliqni yengib o'tishga intilishadi. E.Bishopning "The Fish" yoki M.Murning "The Jerboa" kabi she'rlarini diqqat bilan tahlil qilgan M.Maley, shoirlar aynan hayvonni to'liq ifodalay olmaslik orqali maqsadga erishayotganini ko'rsatadi. Ya'ni, hayvonni tasvirlash urinishlari har doim ma'lum darajada muvaffaqiyatsiz bo'ladi, ammo aynan shu muvaffaqiyatsizlik she'riy g'alabaga aylanadi. Boshqacha aytganda, "boshqacha" – hayvoniy tajribani to'la anglab bo'lmasligi poetik ijod uchun kuchli manbaga aylanadi: til eng chekkagacha cho'ziladi, yangi metafora va shakllarni izlaydi, ammo baribir jonli mavjudot u haqdagi so'zlardan kattaroq ekanligini tan oladi. M.Maleyning fikricha, hayvonni bunday diqqat bilan kuzatishning o'zi ham axloqiy mazmunga ega – bu ekologik etosdir: shoir hayvonda "tilda ifoda etib bo'lmaydigan tirik mavjudlikni" ko'ra boshlaydi. Qizig'i shundaki, yozuvchi J.M.Kutsi bunga yaqin fikrni ilgari surgan – uning qahramoni Elizabet Kostello aytganidek, she'riyatning vazifasi – "tirik, elektron mavjudotni tilda qayta jonlantirish"dir. M.Maley va boshqa zamonaviy tadqiqotchilar, aslida, shu g'oyani rivojlantirishmoqda: she'riyat inson bilan hayvon o'rtasidagi begonalikni yengishga harakat qilishi mumkin va kerak, hatto bu to'liq anglash mumkin bo'lmasa ham.

Tahlil va natijalar. Yirik monografiyalardan tashqari, ingliz zabon animalistik she'riyati bo'yicha ayrim xususiy jihatlariga bag'ishlangan maxsus ilmiy maqolalar ham paydo bo'lmoqda. Masalan, niderlandiyalik tadqiqotchi Tirtsa Bryuggeman 2017-yilda chop etilgan "Animal Poetry and Empathy" maqolasida[5. 18-b.] hayvonlar haqidagi she'riyat qanday qilib empatiya (ya'ni boshqaning holatiga kirib borish) rivojiga xizmat qilishini o'rganadi. U zamonaviy she'rlar tahlili orqali shoirlar o'quvchini qanday qilib hayvon o'rniga qo'yishga va dunyoni hayvon nigohi bilan his etishga undashini ko'rsatadi. T.Bryuggeman psixologik empatiya nazariyalariga tayanadi va shunday xulosaga keladi: she'riy tasavvur insonda o'zidan juda farq qiladigan mavjudotlarga – masalan, qush yoki tulkiga – ham hamdardlik tuyg'usini uyg'ota oladi. Shu tariqa, animalistik she'riyat muhim axloqiy funksiyani bajaradi – u bizning "men" chegaralarimizni kengaytiradi va butun tirik mavjudotlar bilan yaqinlik tuyg'usini sezishga imkon yaratadi.

“Animalistik she’riyat” diskursining shakllanishida antologiyalar, kirish so’zlari, esse va sharhlar ham muhim rol o’ynaydi. Ilgari tilga olingan “Penguin Book of Animal Verse” (1965, tuzuvchi: J.Makbet)[8] va “The Faber Book of Beasts” (1997, tuzuvchi: P.Maldaun)[10] antologiyalari nafaqat ingliz tilidagi animalistik eng yaxshi she’riy namunalarni o’rta asrlardan tortib XX asrgacha jamlagan, balki ushbu materialni muhokama qilish uchun asos yaratgan. J.Makbet o’z kirish so’zida “animalistik she’r” tarixini tahlil qiladi va shuni ta’kidlaydiki, qadim zamonlardan boshlab bunday she’rlar odamlar o’z tabiati ustida fikr yuritishiga yordam bergan. U, masalan, o’rta asr zoolirikasi asosan didaktik bo’lganini (ya’ni hayvonlar axloqiy saboq tashuvchilari sifatida namoyon bo’lganini), XVIII asrda esa ularning obrazi satirik yoki “neytral” (hayvon – bezak elementi) bo’lganini ko’rsatadi. Ammo hayvon obraziga shaxsiy hissiyot kirib kelishi – ya’ni chinakam lirik ifoda – romantiklardan boshlanadi. J.Makbetning fikricha, aynan hayvon obraziga individual hissiyotni qo’shish – zamonaviy she’riyatning o’ziga xos belgisi hisoblanadi. XX asrda shoir hayvon haqida endi shunchaki ramz sifatida emas, balki o’z shaxsiy his-tuyg’ulari, ichki javobi orqali yozadi – bu esa bunday she’rlarni chuqur lirik qiladi. Shunga qaramay, J.Makbet urg’u qaratadi: texnika qanday bo’lishidan qat’i nazar, muvaffaqiyatli animalistik she’riyat uchun eng muhim shart – hayvonlar dunyosini markazda saqlash, ularni ko’zdan qochirmaslikdir. Bu nuqtai nazardan ingliz tilidagi adabiy tanqid muvozanat izlaydi: bir tomondan, hayvon she’rda o’quvchiga ta’sir qilishi, uning tajribasida aks etishi kerak; boshqa tomondan esa – u butunlay allegoriyaga “erib” ketmasligi, ya’ni o’z begonaligini saqlab qolishi lozim. Zamonaviy adabiy tanqidchi Maykl Maley Ted Xyuz yoki Les Myurreyning ijodi misolida ko’rsatadiki, shoir hayvon nomidan so’zlashi yoki uning hayotini inson tili orqali “tarjima qilishga” urinishi mumkin, biroq yakunda baribir shuni tushunadi: hayvon insoniy kategoriyalarga sig’maydi, va aynan shu haqiqatni tan olish – insonning o’z mohiyatini qayta ko’rib chiqishga olib keladi.

Yuqoridagi tahlil natijalarini umumlashtirib shuni aytish mumkinki, ingliz zabon adabiyotshunoslikda animalistik she’riyatni o’rganish bo’yicha boy ilmiy an’ana shakllangan. Uning asosiy xususiyatlari quyidagicha:

- 1) Tarixiy qiziqish – inson obrazi hayvon timsoli orqali qanday aks etishi (masalan, masal allegoriyalaridan tortib, zamonaviy nozik psixologik parallellargacha);
- 2) Yangi zamonaviy e’tibor – hayvon obrazining mustaqil qadriyat sifatidagi o’rni, tabiatga “ovoz berish” va o’quvchida empatiya uyg’otishga urinishlar;
- 3) Fanlararo yondashuvning kuchliligi – badiiy tahlilga falsafa, etika, ekologiya, zoologiya kabi sohalarini jalb qilish;
- 4) Alohida “animalistik shoirlar” ijodini tahlil qilish – masalan, Ted Xyuz yoki Meri Oliver singari shoirlarning poetikasi animalistik obrazlar atrofida qanday shakllangani.

Ingliz zabon adabiyotshunoslik an’anasi she’riyatda hayvonlar rolini chuqur tushunishga yordam beradigan juda keng talqinlar doirasini taklif etadi – bu talqinlar matnga asoslangan ramziy yondashuvlardan tortib, zamonaviy axloqiy muammolargacha boradi.

So’nggi yillarda rus adabiyotshunosligida ushbu mavzuda yozilgan ilmiy maqolalar ham animalistik obrazlarning badiiy-estetik rolini ochib berishga xizmat qilmoqda. Masalan, Ye.M.Shastina Elias Kanetti asarlarida hayvonlar orqali inson tabiatining tahlilini taklif qilgan[34. 200-203b.] bo’lsa, Ye.A.Volk apokaliptik mazmundagi hikoyalarda animalistik obrazlarining mifologik ildizlarini ko’rsatgan[16. 17b]. S.V.Kopyrulin S.A.Yesenin she’riyatida ot obrazining ma’naviy-falsafiy yukini ochib bergan[22. 107-109b], Ye.Panova esa

K.G.Paustovskiy ertaklarida hayvonlar orqali bola dunyoqarashining shakllanishini tahlil qilgan[30. 68-72b]. 2017-yilda nashr etilgan “Мир животных в мифопоэтическом ракурсе” ilmiy to‘plami[25] esa hayvon obrazlarining folklor, til, adabiyot va san’atdagi ramziy qirralarini keng qamrovli tarzda tahlil qilgan. Bularning barchasi animalistik obrazlarni zamonaviy adabiy tahlil doirasiga olib kirib, ularning ijtimoiy, estetik va ramziy funksiyalarini aniqlashga xizmat qilmoqda.

Zamonaviy turkiy xalq adabiyot tadqiqotlarda, xususan, Ramil Sharafetdinovning ishida tatar adabiyotidagi ayiq, bo‘ri, it obrazlarining mifopoetik talqini o‘rganiladi. Bu obrazlar qadimiy totemizm, xalq ongidagi xavfsizlik va tabiat timsollari bilan bog‘lanib, zamonaviy adabiy kontekstda ham o‘z funksiyasini yo‘qotmaydi[33]. E.Erkin esa qozoq folkloridagi yovvoyi hayvon va qushlarning muqaddas ma‘nolarini tahlil qiladi, masalan, burgut va bo‘ri – bashorat va himoya timsollari[18].

Boshqa tomondan, rus adabiyotida ham turkiy mifopoetik obrazlar aks etganini ko‘rish mumkin. Masalan, S.Yesenin lirikasida ot obrazi nafaqat dehqon hayoti, balki butun xalq taqdiri va falsafiy mushohada vositasi sifatida aks etadi[22]. Bu turkiy va slavyan madaniyatlar o‘rtasidagi ramziy yaqinlikni ochib beradi. Shu tariqa, animalistik obrazlar bugungi kunda ham ekologik, falsafiy va madaniy kontekstda dolzarb mavzu bo‘lib qolmoqda.

O‘zbek adabiyotshunosligida, Sh.Ashurova o‘z tadqiqotida G‘arb (Ernest Seton-Tompson) va o‘zbek (Normurod Norqobilov) adabiyotida animalistik janrning shakllanishi va rivojini qiyosiy adabiyotshunoslik asosida tahlil qiladi[3]. G‘arbda hayvonlar odatda o‘z tabiiy holatida, realistik-psixologik yondashuvda tasvirlansa, N.Norqobilov o‘zbek adabiyotida hayvonni ilk bor badiiy asarning bosh qahramoni darajasiga olib chiqqan[27; 28]. Uning asarlarida hayvonlar insoniyatning tabiatga bo‘lgan zolimona munosabatiga javob beruvchi kuch sifatida gavdalanadi; masalan, “Oqbo‘yin” va “To‘g‘dagi yolg‘iz odam” asarlarida hayvonlar qasoskor obrazda tasvirlanadi.

Sh.Ashurova, shuningdek, animalistik obrazlarining tarixiy-evolyusion taraqqiyotini ko‘rsatib, Abdulla Qodiriyning “ippik” (yunoncha hippos – “ot” so‘zidan) janrni boshlab bergani, Tog‘ay Murodning “Ot kishnagan oqshom”i orqali bu yo‘nalish yuksalganini ta’kidlaydi. N.Norqobilovning “Dashtu dalalarda” romanigacha bu an‘ana rivoj topib, o‘zbek adabiyotida animalistik janr mustahkam o‘rnashgani ko‘rsatiladi. G‘arb adabiyotining tarjimalari, xususan Seton-Tompson asarlarining o‘zbek adabiyotiga kirib kelishi bu jarayonga katta ta’sir ko‘rsatgan.

N.Ochilova o‘z tadqiqotida ingliz va o‘zbek nasrida ot obrazining ramziy va estetik talqinini qiyosiy adabiyotshunoslik asosida tahlil qiladi[11]. U Seton-Tompson, Anna Syuvell (“Qora go‘zallik”), Tog‘ay Murod (“Ot kishnagan oqshom”) va Turob To‘la asarlaridagi ot obrazini solishtirib, bu hayvon timsolining insoniyat tarixiy ongidagi chuqur ildizlarini ko‘rsatadi. Ot, G‘arbda axloqiy-didaktik va sadoqat timsoli (masalan, Syuvell romanida ot jamiyatdagi zo‘ravonlikka “so‘zsiz guvoh” bo‘lib xizmat qiladi), Sharqda esa ozodlik va milliy ruh ramzi sifatida talqin etiladi.

N.Ochilova, shuningdek, “ippik” janrining o‘zbek adabiyotidagi taraqqiyotini yoritib, ot obrazining eposlardan tortib zamonaviy nasrgacha bo‘lgan evolyutsiyasini kuzatadi. U ingliz adabiyotidagi mashhur hayvonlar haqidagi asarlarni o‘zbek nasridagi namunalardan bog‘lab, otning badiiy talqini har bir xalqning madaniy-tarixiy xotirasi va ijtimoiy tafakkurini aks ettirishini ta’kidlaydi.

Sh.Xalilovning tadqiqoti o'zbek va ingliz xalq ertaklaridagi animalistik obrazlarni qiyosiy o'rganishga bag'ishlangan[12] bo'lib, u bu obrazlarning umumiy arxetipik xususiyatlari bilan birga milliy tafovutlarini ham tahlil qiladi. Hayvon va qush qiyofasidagi qahramonlar deyarli barcha ertaklarda uchraydi, chunki ular qadimiy totemistik e'tiqodlar bilan bog'liq. Masalan, o'zbek ertaklarida bo'ri ko'pincha aldangan, tentak rolida bo'lsa, ingliz ertaklarida u yovuzlik timsoli sifatida tasvirlanadi. Shuningdek, syujet va motivlar – sehrli qush, yovuz kuch ustidan g'alaba kabi elementlar har ikki adabiy an'anada mavjud, biroq ular milliy ruh va ijtimoiy qadriyatlarga ko'ra o'ziga xos rang kasb etadi.

Tadqiqot struktural-semiotik yondashuv asosida hayvon obrazlarining syujetdagi funksional rolini ochib beradi: tulki – ayyorlik, sher – podsholik, bo'ri – xavf ramzi sifatida harakat qiladi. Sh.Xalilovning xulosasiga ko'ra, bu obrazlar insoniyatning umumiy mifologik xotirasidan kelib chiqsa-da, har bir xalq ularni o'z mentaliteti va estetik qarashlariga moslab talqin qiladi. Bu esa ertak obrazlari orqali xalq dunyoqarashi va madaniyatini qiyosiy kontekstda o'rganish imkonini beradi.

N.Achilovning tadqiqoti ajdarho obrazining o'zbek adabiyotida tarixiy, mifologik va estetik talqinlarini "Ipak yo'li aspekti" doirasida o'rganadi[1]. U Sharq (Xitoydagi "Long") va G'arb (Yevropadagi "Dragon") miflaridagi ajdarho timsollarini qiyoslab, bu obrazning madaniy-mintaqaviy o'zgarishlarini tahlil qiladi. Xitoy va qadimiy turkiy tasavvurlarda ajdarho ijobiy (donolik, himoya) timsol bo'lsa, Yevropada u odatda yovuz kuch sifatida tasvirlanadi. O'zbek adabiyotida esa bu obraz ilk bor xalq ertaklarida va diniy hikoyaviy matnlarda (masalan, Rabg'uziy asarlarida) uchraydi, turli kontekstlarda esa u mo'jiza, vasvasa, najotkor yoki yovuz kuch sifatida namoyon bo'lgan.

N.Achilova Alisher Navoiyning "Xamsa" dostonlarida ajdarhoni syujet va majoz vositasi sifatida chuqur tahlil qilib, bu obrazning lirika, tasavvuf va tarixiy asarlardagi ko'p qatlamli mazmunini ochib beradi. Masalan, "Farhod va Shirin"da ajdar yovuzlik ustidan ezgulikning g'alabasini bildirsa, ba'zi g'azallarda u "nafs" yoki yor zulfini ifodalovchi metaforaga aylangan. Ajdarho obrazining madaniy "ko'chishi" Ipak yo'li orqali yuz bergan bo'lib, u turli xalqlarning tasavvurlarida turlicha talqin topgan. N.Achilovning xulosasiga ko'ra, ajdarho umuminsoniy ramz bo'lib, uning o'zgaruvchan talqinlari orqali madaniyatlararo muloqot va xalq tafakkuridagi evolyutsiya aks etadi.

S.Nurullaeva zamonaviy o'zbek she'riyatida mifologik obrazlarning stilizatsiyasi va metaforizatsiyasini tahlil qilib, shoirlar qadimiy timsollarni qanday yangi badiiy shakllarda talqin qilishini o'rganadi[29]. Mirtemir, Abdulla Oripov, Shavkat Rahmon, Rauf Parfi va boshqalar ijodida Humo, Simurg', ajdarho, dev, pari kabi mifologik qahramonlar milliy va umuminsoniy ma'no yuklangan obrazlar sifatida qayta ishlangan. Tadqiqotga ko'ra, metafora orqali bu timsollar erkinlik, orzu, sadoqat yoki ichki kechinmalar ifodasiga aylangan, stilizatsiya esa she'r matniga mifologik ruh baxsh etgan.

S.Nurullaeva mifologik obrazlarning poetik funksiyalarini ham belgilaydi: ular estetik, ramziy va identifikatsion vazifalarni bajaradi. Masalan, Erkin Vohidov Afrosiyob obrazini ajdodlar ruhi sifatida talqin qilsa, A.Oripov va Sh.Rahmon she'riyatida Qorqud ota yoki Shayton kabi timsollar milliy o'zlik va psixologik holatlarni aks ettiradi. Tadqiqot xulosasiga ko'ra, mifologik obrazlarning zamonaviy she'riyatda jonlanishi adabiy yangilanishning kuchli mexanizmi bo'lib, milliy poetik merosni bugungi davr ruhiyatiga uyg'unlashtirishda muhim rol o'ynaydi.

T.Akramovanning dissertatsiyasi Edgar Allan Po ijodidagi badiiy obrazlar, xususan animalistik timsollarning (masalan, “Qora mushuk” va “Qarg’a”) g’oyaviy-estetik xususiyatlarini va ularning tarjima jarayonidagi talqinlarini tahlil qiladi[2]. E.A.Poe asarlarida hayvonlar chuqur psixologik va metaforik mazmunga ega: mushuk – inson vijdoni, qarg’a – qayg’u va o’lim timsoli sifatida talqin etiladi. T.Akramova ushbu obrazlarning original matndagi ritm, atmosfera va gotik uslub orqali qanday yaratilganini tahlil qilib, ularning rus va o’zbek tarjimalarida qanday saqlanganini yoki o’zgarganini ko’rsatadi. Misol uchun, “The Raven”dagi “Nevermore” iborasi ruscha “Никогда” va o’zbekcha “Aslo” tarzida tarjima qilingan bo’lsa ham, qarg’aning mistik nidosi bilan bog’liq ayrim stilistik vositalar yo’qolgan.

Tadqiqotda tarjimonlar tomonidan qo’llangan strategiyalar (lug’aviy tarjima, badiiy interpretatsiya, funksional ekvivalentlik) tahlil qilinib, har biri qanday estetik natija bergani baholanadi. E.A.Poe asarlarida mavjud gotik obrazlarni o’zbek tilida saqlash oson emas, chunki bu obrazlar madaniy kontekstga ham bog’liq. Shunga qaramay, o’zbek tarjimonlar, E.A.Poe ijodini o’zbek adabiy muhitiga moslashtirishda mahorat ko’rsatgan. Bu jarayonda ba’zi obrazlar, xususan hayvoniy timsollar, milliy adabiyotimizda yangi ma’no kasb etgan: masalan, “qora mushuk” endi shunchaki yomon alomat emas, balki inson ichki zulmatining ramzidir.

T.Akramovanning tadqiqoti shuni ko’rsatadiki, G’arb adabiyotidagi badiiy timsollarni, jumladan hayvon obrazlarini tarjima qilish – bu nafaqat tilni, balki madaniy mazmunni ham ko’chirish demakdir. Bu orqali jahon adabiyotining hayvoniy obrazlari o’zbek adabiy kontekstiga kirib kelib, yangi qirralar kasb etmoqda.

Xulosa va takliflar. Xulosa tariqasida aytish mumkinki, o’zbek adabiyotida animalistik obrazlar masalasi turli tarixiy bosqichlarda estetik, ramziy va falsafiy jihatlar bilan boyib borgan. Animalistik obrazlar didaktik, psixologik va falsafiy kontekstda o’z vazifasini bajargan: ot – erkinlik va sadoqat timsoli, ajdarho – ezgulik va yovuzlik o’rtasidagi qarama-qarshilik belgisi, mushuk va qarg’a – inson vijdoni va ruhiy holatining badiiy aks ettiruvchisi. Qiyosiy tadqiqotlar bu obrazlarning boshqa xalqlarda qanday talqin qilinishini ko’rsatgan holda, ularning umumiy arxetipik ildizlari va milliy rang-barangligini ochib beradi. Shu orqali o’zbek adabiyoti animalistik obrazlar orqali nafaqat milliy mentalitetni, balki jahon adabiy jarayoni bilan uzviy bog’liqligini isbotlaydi. Bu timsollar milliy ruh, estetik tafakkur va ijtimoiy muammolarni badiiy ifodalashda vosita bo’lib xizmat qilmoqda. Bugungi adabiyotshunoslik esa bu timsollarni individual emas, balki tizimli, tarixiy va qiyosiy kontekstdagi yondashuv bilan chuqur tadqiq etmoqda. Shu bois, animalistik obrazlar adabiy tafakkurning uzluksiz rivojida muhim estetik hodisa sifatida o’z ahamiyatini saqlab qolmoqda.

Adabiyotlar/Литература/References:

1. Achilova Nurxon Normuxammedovna. *Ipak yo’li aspekti: O’zbek adabiyotida ajdarho obrazi talqinlari*. Filologiya fanlari bo’yicha falsafa doktori (PhD) dissertatsiyasi avtoreferati. Samarqand – 2024.
2. Akramova Taxmina Kamiljonovna. *Edgar Allan Po asarlaridagi g’oyaviy-badiiy obrazlar va ularni tarjimada qayta yaratish usullari*. Filologiya fanlari bo’yicha falsafa doktori (PhD) dissertatsiyasi avtoreferati. Samarqand – 2023.
3. Ashurova Shahnoza Almasovna. *Inglizabon g’arb adabiyoti va o’zbek adabiyotida animalistika janri xususiyatlari (E. Seton-Thompson va N. Norqobilov ijodi misolida)*. Filologiya fanlari bo’yicha falsafa doktori (PhD) dissertatsiyasi avtoreferati. Toshkent – 2020.
4. Auden, W.H. (1962). “Two Bestiaries.” In *The Dyer’s Hand and Other Essays*. London: Faber.

5. Bruggemann, T. (2017). *Animal Poetry and Empathy*. Humanities, 6(2), 18.
6. Derrida, Jacques, and David Wills. "The Animal That Therefore I Am (More to Follow)." *Critical Inquiry*, 28.2 (2002): 369–418.
7. Malay, Michael. *The Figure of the Animal in Modern and Contemporary Poetry*. Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2018.
8. Macbeth, George. *The Penguin Book of Animal Verse*. 1965.
9. Moe, Aaron M. *Zoopoetics: Animals and the Making of Poetry*. Lexington Books, 2013.
10. Muldoon, Paul. *The Faber Book of Beasts*. 1997.
11. O'chilova Nilufar Ulmasovna. *Inglizzabon g'arb va o'zbek nasrida ot obrazi talqini (Seton-Thompson, Anna Syuvel, Tog'ay Murod, Turob To'la asarlari asosida)*. Filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktor (PhD) dissertatsiyasi avtoreferati. Buxoro – 2022.
12. Xalilova Shaxlo Jalilovna. *O'zbek va ingliz ertaklaridagi yetakchi obrazlarning qiyosiy o'rganilishi*. Filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktor (PhD) dissertatsiyasi avtoreferati. Termiz – 2023.
13. Артемьева, Наталья Анатольевна. *Анималистические образы в баснях И. А. Крылова: автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата филологических наук*. Смоленск, 2012.
14. Аскарова, Г., Айтбаева, А., & Курмамбаева, К. (2024). *Судьба коня и человека в современных казахских рассказах*. *Keruen*, 83(2), 225–235.
15. Бараноўская Л.Г. *Мастацкая анімлістыка ў беларускай літаратуры другой паловы ХХ стагоддзя: аўтарэф. ... дыс. канд. філал. навук*. Мінск, 2005.
16. Волк Е. А. *Эсхатологические мотивы в рассказах Л. Петрушевской «Гигиена» и «Новые Робинзоны»*. *Classical and Contemporary Literature: Continuity and Prospects of Updating*, 2017, №7, С.17.
17. Дуктова Л. *Художественная анималистика: к вопросу определения термина*. // *Питання літературознавства*. 2010. №79. С.275–282.
18. Е. Еркин. *Священные понятия, связанные с дикими животными и птицами в казахском фольклоре*. *Keruen*, Т. 66, №1 (2020).
19. Ж. Хошниязов. *Мифлер ҳам дастанлар: генезиси, спецификаси, дауирлик қатламлари*. Ташкент: Anorbooks, 2022. – 380 б.
20. Ж. Хошниязов. *Миллий рухий дунямыздын сағалары*. Нөкис: Қарақалпақстан, 2007.
21. Зуева Екатерина Владимировна. *Жанровое своеобразие британской анималистики второй половины XX века: диссертация ... кандидата филологических наук: 10.01.03*. Казань, 2018. – 154 с.
22. Копырюлин, С. В. *Анималистические образы в лирике С. А. Есенина: образ коня*. // *Молодой ученый*. 2018. №28 (214). С.107–109.
23. К. Мақсетов. *Қарақалпақ қаһарманлық дастаны "Қырқ қыз"*. Нөкис: Қарақалпақстан, 1962.
24. К. Мәмбетназаров. *Қарақалпақ ертектери ҳақында*. Нөкис: Қарақалпақстан, 1981.
25. Мир животных в мифопоэтическом ракурсе / Отв. ред. и сост. М. В. Завьялова, Т. В. Цивьян. *Vicenza–Москва: LEGORUSSIA*, 2017. – 292 с.
26. Никитина, Елена Михайловна. *Анималистическая образность в прозе М. А. Шолохова 1920–1930-х годов (от «Донских рассказов» – к «Тихому Дону»): автореферат диссертации*. Воронеж, 2015.
27. Норқобилов Н. *Пахмоқ / Тоғдаги ёлғиз одам*. Т.: "Ўзбекистон" НМИУ, 2011.
28. Норқобилов Н. *Оқбўйин / Тоғдаги ёлғиз одам*. Т.: "Ўзбекистон" НМИУ, 2011.
29. Нуруллаева Сарвиноз Мажидовна. *Замонавий ўзбек шеърлятида мифологик образлар стилизацияси ва метафоризацияси*. Филология фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD) диссертацияси автoreferати. Самарқанд – 2022.
30. Панова Е. П. *Роль мифопоэтических представлений о животных в литературной сказке К. Паустовского*. // *Гуманитарные исследования*. 2014. №1. С.68–72.

31. Сағитов И.Т. *Қарақалпақ халқының қаҳарманлық эпосы*. Нөкис: Қарақалпақстан, 1986.
32. Словарь русского языка: В 4-х т. / АН СССР, Ин-т рус. яз.; Под ред. А. П. Евгеньевой. – 2-е изд., испр. и доп. – М.: Русский язык, 1981–1984. Словарь современного русского литературного языка: В 20 т. / АН СССР, Ин-т рус. яз.; Гл. ред. К. С. Горбачевич. – 2-е изд., перераб. и доп. – М.: Рус. яз., 2002. -976с.
33. Шарьяфетдинов Р. Х. *Мифопоэтические образы животного мира как отражение картины мира тюркских народов в современной татарской литературе*. // *Наука и школа*. 2024. №3. С.18–28. DOI: 10.31862/1819-463X-2024-3-18-28.
34. Шастина Е. М. «Антропологическая анималистика» Элиаса Канетти. // *Филологические науки. Вопросы теории и практики*. 2014. №3-2. С.200–203.
35. Қ. Айымбетов. *Халық даналығы*. Қарақалпақстан, 1968.
36. Қ. Мақсетов. *Қарақалпақ қаһарманлық дастаны “Қырқ қыз”*. Нөкис: Қарақалпақстан, 1962.
37. Анимализм [Электронный ресурс]. URL: <http://ru.wikipedia.org/wiki/Анимализм>.

SCIENCEPROBLEMS.UZ

IJTIMOIIY-GUMANITAR FANLARNING DOLZARB MUAMMOLARI

№ 5/9 (5) – 2025

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

“Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari” elektron jurnali 2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli guvohnoma bilan davlat ro‘yxatiga olingan.

Muassis: “SCIENCEPROBLEMS TEAM”
mas’uliyati cheklangan jamiyati

Tahririyat manzili:

100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyog‘och ko‘chasi, 70/10-uy. Elektron manzil:

scienceproblems.uz@gmail.com

Bog‘lanish uchun telefon:

(99) 602-09-84 (telegram).